

ЛЕГАЛІЗАЦІЯ КРИПТОВАЛЮТИ ТА ВІДОБРАЖЕННЯ В ОБЛІКУ ЦИФРОВИХ АКТИВІВ

LEGALIZATION OF CRYPTO-CURRENCY THAT VIEW IN THE COURSE OF DIGITAL ASSETS

УДК 657

DOI: <https://doi.org/10.32843/infrastuct49-55>**Макурін А.А.**

к.е.н., доцент,

доцент кафедри обліку і аудиту
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»;
докторант кафедри фінансів,
аналізу та страхування
Харківський державний університет
харчування та торгівлі

Makurin Andrii

Dnipro University of Technology;
Kharkiv State University
of Food Technology and Trade

У статті розглянуто використання криптовалют та відображення її на рахунках бухгалтерського обліку під час розрахункових операцій. Наведено різновиди криптовалют, якими є біткоїн та його «форки», альткоїни, лайткоїни та інші. Запропоновано підхід із відображення в обліку фінансових установ операцій з отриманням цифрових активів. Проаналізовано та запропоновано процедурність із відображення на рахунках бухгалтерського обліку придбання цифрових активів за від'ємною курсовою різницею для підприємств. Шляхом дослідження встановлено, що використання криптовалют у розрахунках на підприємствах є вигідним, оскільки володіння значним капіталом у різних країнах світу, який не прив'язано до місцевої валюти, зумовлює зацікавленість ринком цифрових грошей. Виокремлено основні переваги і недоліки використання криптовалют. Розглянуто основні загальні проблеми, пов'язані з криптовалютою, які необхідно вирішити у розрізі підприємств.

Ключові слова: криптовалюта, цифрові активи, бухгалтерський облік, фінансові установи.

В статье рассмотрено использование криптовалюты и отображение ее на счетах бухгалтерского учета при расчетных операциях. Приведены виды криптовалюты, такие как биткоин и его «форки», альткойны, лайткоины и другие. Предложен подход по отражению в учете финансовых учреждений операций с получением цифровых активов. Проанализированы и предложены процедуры по отражению на счетах бухгалтерского учета приобретения цифровых активов за отрицательной курсовой разнице для предприятий. Путем исследования установлено, что использование криптовалюты в расчетах на предприятиях выгодно, поскольку владение значительным капиталом в разных странах мира, не привязанным к местной валюте, приводит к заинтересованности рынком цифровых денег. Выделены основные преимущества и недостатки использования криптовалюты. Рассмотрены основные насущные проблемы, связанные с криптовалютой, которые необходимо решить в разрезе предприятий.

Ключевые слова: криптовалюта, цифровые активы, бухгалтерский учет, финансовые учреждения.

The article considers the preconditions for the use of cryptocurrency, which are related to the development of new technologies and the transformation of the economy into a digital economy. Therefore, it is necessary to improve the regulatory documents for accounting, as currently there is no regulatory standard for the reflection of digital assets in the accounts. It is not established what exactly to recognize cryptocurrencies, how to evaluate them. One of the main problems in accounting for cryptocurrency is what type of cryptocurrency can be accounted for and classified. The development of the infrastructure of non-cash payments leads to fundamental changes in the mechanism of money issuance. The financial establishment is gradually officially recognizing cryptocurrencies. It is proposed to keep records of digital currencies received by the cashier from an individual on account 10 "Cash". And already on the account 1008 to carry out the account of digital assets in a cut of the received cryptocurrencies. It is proposed to keep records of digital assets collected for transfer on account 1005.1 "Digital assets, collection for transfer". The use of such a digital asset, which is a cryptocurrency, leaves its mark on the functioning of financial institutions, exchanges, the financial system in the country. In the case of the purchase of one cryptocurrency for another cryptocurrency, the book value of purchased digital assets is determined at the level of the book value of the cryptocurrency that was sold. The activities of individuals and legal entities related to cryptocurrency (for example, its "mining" – mining) require special permits for their use and recognition at the state level by national banks. More and more Ukrainian consumers use cryptocurrency to buy goods and services online or use it as an investment with a high level of capitalization. Therefore, in the future, special attention should be paid to the definition of the object of taxation and the tax base. Understand what taxes cryptocurrencies should be taxed if they are recognized: digital assets, intangible assets, financial investments or cash.

Key words: cryptocurrency, digital assets, accounting, financial institutions.

Постановка проблеми. За останні роки у бізнесі стрімко збільшується використання криптовалют під час розрахункових операцій. Наприклад, такі світові гіганти, як PayPal, Microsoft, Overstock, Expedia, вже приймають криптовалюту як спосіб оплати. Посилений попит на використання цього активу змушує керівництво з бухгалтерського обліку в різних країнах світу визначитися з її статусом та розпочати розроблення уніфікованого стандарту з обліку. Такий стандарт повинен узагальнити всі здобутки з обліку криптовалют та стати «інструкцією для використання».

Однією з головних проблем в обліку криптовалют є те, який саме тип криптовалют можна обліковувати та класифікувати. Наприклад, можна розрізняти криптовалюту, які відповідають біткоїну. Виділяють такі, як альткоїни, які виступають альтернативою біткоїну. Більшість альткоїнів (альтер-

нативні цифрові валюти) є лише варіацією біткоіна [1]. Творці нових валют беруть вже наявний код біткоіна і покращують його на свій розсуд. Виходить розгалуження криптовалют з єдиним «стартом» у вигляді біткоіна. Подібний процес називається «хардфорк». Хардфорк відбувається, коли користувачі валюти не можуть прийти до одного рішення з приводу роботи цифрових грошей.

Крім цього, існує такий хардфорк, як лайткоїн. Лайткоїн – цифрові гроші для швидких транзакцій. Однією з небагатьох відмінностей лайткоіна є швидкість обробки транзакцій – вона більша, ніж у біткоіна. Якщо в біткоіні блоки створюються кожні 10 хвилин, то в Litecoin це відбувається швидше – кожні 2,5 хвилини. Саме тому Litecoin може обробити більшу кількість транзакцій, ніж у системі біткоїн [2].

Використання криптовалют у розрахунках на підприємствах є вигідним, оскільки володіння

значним капіталом у різних країнах світу, який не прив'язано до місцевої валюти, зумовлює зацікавленість ринком цифрових грошей. Розвиток інфраструктури безготівкових платежів приводить до принципових змін механізму грошової емісії. Фінансовий істеблішмент поступово офіційно визнає криптовалюту.

Найбільші інвестиційні банки («Goldman Sachs», «Merrill Lynch», «Bank of America») випускають огляди перспектив різних криптовалют, що свідчить про практичне їх «вписання» у традиційну фінансову індустрію. Шість великих міжнародних банків («Barclays», «Credit Suisse», «Canadian Imperial Bank of Commerce», HSBC, MUFG та «State Street») організували проект щодо створення нової криптовалюти – «монети для розрахунків» (utility settlement coin – USC). Після приєднання до проекту «Deutsche Bank», «Banco Santander», «BNY Mellon» та NEX він перейшов на новий рівень, що передбачає обговорення цієї ідеї з центробанками різних країн світу, а також доопрацювання системи захисту конфіденційності даних та захисту від хакерських кібератак.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Низка вчених, таких як К. Ярова, С. Волосович, розкриваючи сутність поняття «криптовалюта», розглядали основні відмінності між електронними грошима і віртуальною валютою та досліджували досвід регулювання криптовалют у зарубіжних країнах [3; 4]. Л. Шевченко, вивчаючи сутність та порядок відображення в обліку операцій із криптоактивами, запропонувала здійснювати його за допомогою міжнародних стандартів фінансової звітності [5].

Постановка завдання. Метою статті є визначення основних підходів відображення в обліку

криптовалюти як на підприємствах, так і у фінансових установах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Особливу увагу варто приділити легалізації криптовалюти в Україні, оскільки, виходячи з цього, зміниться ведення обліку не тільки в осіб, які використовують криптовалюту у певних господарських операціях, а й у фінансових установах, наприклад таких, якими є комерційні банки. Після легалізації криптовалюти фізичні та юридичні особи зможуть звертатися до відділень банку та розраховуватися за певні товари, роботи, послуги через касу банку. Тому необхідно розуміти, на яких саме рахунках обліку у комерційному банку слід обліковувати отримані криптовалюти та перераховувати їх отримувачеві [6].

Отже, пропонується здійснювати облік цифрових валют, які отримані касиром від фізичної особи, на рахунку 10 «Готівкові кошти». А вже на рахунку 1008 здійснювати облік цифрових активів у розрізі отриманих криптовалют. Здійснювати облік цифрових активів, інкасових до перерахування, пропонується на рахунку 1005.1 «Цифрові активи, інкасові перерахування». Використання такого цифрового активу, яким є криптовалюта, накладає свій відбиток на функціонування фінансових установ, бірж, фінансову систему в країні загалом. Тому для повсякденного використання криптовалют на законодавчому рівні необхідно прийняти певні регулюючі нормативно-правові документи, які будуть впливати на ведення обліку у різних господарствах, відокремлених структурних підрозділах, фінансових установах. Так, у таблиці 1 наведено фрагмент ведення обліку у фінансових установах (банках) під час отримання цифрових активів.

Таблиця 1

Облік у фінансових установах під час отримання цифрових активів

№ п/п	Господарська операція	Кореспонденція рахунків		Сума, грн (ВСН)
		Дебет	Кредит	
1	Прийняті платежі від населення	1008	2902	2805,28 0,3438
2	Утримана комісійна винагорода з платника 1%	1008	6110	28,05 0,0034
3	Сума платежу, перерахована отримувачеві	2902	2600, 1200	2777,5 0,3404
4	Отримана комісійна винагорода з отримувача 1%	2902	6110	27,78 0,0034
5	Інкасові суми для перерахування	1005.1	2600	8167,5 1
6	Інкасові суми перераховані касиром банку	1008	1005.1	8167,5 1
7	Виявлений надлишок цифрових активів	1008	2600	50 0,006
8	Виявлена нестача цифрових активів	2600	1005,1	100 0,012

Джерело: узагальнено автором

Станом на 14.08.2020 р. курс ВСН (біткоїн кеш) = 297 дол. США, або 8167,5 гривень.

Через нестабільність курсів криптовалют та високу мінливість особливої уваги варто приділити відображенню в обліку на підприємстві курсових змін. Тому, якщо підприємства вирішили використовувати криптовалюту під час розрахунку за певні товари, роботи та послуги, необхідно укласти додаткову угоду та одразу визначитися з датою переказу цифрових активів для фіксації курсу. Проаналізуємо ситуацію на підприємстві, коли воно звернулося до певної установи з метою придбання ЕТН (ефіру).

Насамперед необхідно визначитися з тим, що різниця між вартістю цифрової валюти та долларом відсутня, оскільки в доларах США відображається її вартість. Таким чином, курсова різниця виникає тоді, коли цифрову валюту конвертуємо у національну валюту, оскільки цифрова валюта виражена у доларах США [7].

У бухгалтерському обліку мінливість курсів іноземних валют чи будь-яких інших активів відображається згідно з Положенням стандарту бухгалтерського обліку 21 «Вплив змін валютних курсів». Курсова різниця являє собою відмінність між оцінками однакової кількості одиниць валюти за різних валютних курсах. Якщо курс НБУ вищий

за комерційний, виникає різниця, і такі різниці вважаються доходом. Зазвичай такий дохід відображається на субрахунках 719 «Інші доходи від операційної діяльності» або 746 «Інші доходи від звичайної діяльності». В тому разі, коли курс НБУ нижчий від комерційного, така різниця є від'ємною, а отже, виникають витрати, які необхідно відображати на субрахунках 949 «Інші витрати операційної діяльності» або 977 «Інші витрати звичайної діяльності». У таблиці 2 наведено від'ємну курсову різницю під час придбання цифрових активів. Курс мережі криптовалют – 425 дол., а ринковий курс – 430 дол.

У разі купівлі однієї криптовалюти за іншу криптовалюту балансова вартість придбаних цифрових активів визначається на рівні балансової вартості криптовалюти, що була продана. Наприклад, у бухгалтерському обліку придбання однієї іноземної валюти за іншу відображається із застосуванням рахунків 711 «Дохід від реалізації іноземної валюти» і 942 «Собівартість реалізованої іноземної валюти», оскільки, хоча і відбувається придбання іноземної валюти, при цьому здійснюється реалізація криптовалюти. У таблиці 3 наведено типові кореспонденції за цією операцією.

Таблиця 2

Придбання цифрових активів за від'ємною курсовою різницею

№ п/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн; дол.; ефір
		Дебет	Кредит	
1	Перераховано банку гривні для придбання криптовалюти (Ethereum) 425 дол. за 1 ефір	334,1	311	12 000 грн 428 дол. 1 ЕТН
2	Нараховано та списано на витрати збір до ПФ 430 дол за 1 ефір (1 * 430 * 1,3%)	651 92	334,1 651	153,73 грн 5,59 дол. 0,013 ЕТН
3	Нараховано та сплачено комісійну винагороду банку (1 * 430 * 0,4%)	377	334,1	47,3 грн 1,72 дол. 0,004 ЕТН
4	Зараховано на рахунок придбані цифрові активи	128,1	334,1	11 687,5 грн
5	Зараховано на поточний рахунок залишок	311	334,1	12000 – 11687,5 – – 153,73 – 47,3 = 111,47
6	Відображено курсову різницю	949,1	334,1	137,5 5 дол.

Джерело: складено автором

Таблиця 3

Відображення в обліку проведень із криптовалютою

№ п/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	Нарахована курсова різниця на суму долларів на дату конвертації криптовалют: – обмінний курс збільшився – обмінний курс зменшився	128.1 945.1	714.1 128.1
2	Перераховано біткоїн для придбання ефіру	334.1	128.1
3	Перераховано комісійну винагороду банку	949.1	334.1
4	Оримано на криптовалютний рахунок суму ефіру	128.2	711.1
5	Списано на витрати собівартість реалізованого біткоїну	942.1	334.1

Джерело: складено автором

Переваги і недоліки використання криптовалюти

Переваги	Недоліки	Замітки
Анонімність, але вона є основною причиною недовіри до цифрових активів	Технічна складність використання	Під час використання необхідний інтернет, доступ до двох криптогаманців, фахівці.
Відкритий код алгоритму (BTC)	Великі коливання курсу	Будь-хто може видобувати криптовалюту
Децентралізована валюта	Правова нерегульованість, що унеможлиблює оподаткування операцій	Відсутність законодавчого регулювання
Можливість використання навіть 1 сатоші – 0,00000001	Нові можливості й інструменти для ухилення від податків	Нові схеми відмивання грошей
Нові можливості у сфері мікроплатежів	Неможливість зупинки або скасування транзакції	
<i>Для підприємств</i>		
Не визначено, чим визнавати та як обліковувати		
Під час обміну визнавати як подібний актив, коли міняється біткоїн кеш на біткоїн чи визнавати як неподібний актив, коли міняється біткоїн на ефір		
Швидкість здійснення транзакції з переказу		
Мінімальна комісія		
Курсова різниця		

Джерело: сформовано автором

Нині кожна країна обирає свій шлях та займає свою позицію щодо сприйняття чи несприйняття криптовалюти. У будь-якому разі діяльність, пов'язана з криптовалютою, потребує спеціальних дозвільних ліцензій на їх використання та визнання на рівні держави, національними банками [8]. Тому у таблиці 4 наведено основні переваги та недоліки використання криптовалюти.

Нині для нашої держави складнощі виникають під час імплементації криптовалют чи цифрових активів у національне законодавство через прийняття відповідних норм у сфері податкового, банківського, цивільного та господарського права [9]. Все більше українських споживачів використовує криптовалюту для online-купівлі товарів та послуг або ж як інвестиції з високим рівнем капіталізації [10].

Висновок з проведеного дослідження. Таким чином, особливу увагу необхідно приділити методам відображення криптовалют у фінансовому обліку підприємства та способам її оподаткування. Визнання криптоактивів грошовими одиницями накладає певний відбиток на оцінку ліквідності балансу, платоспроможності підприємства, тому необхідно дослідити криптовалютні активи у системі фінансового обліку. Аналітичний облік доцільно вести за напрямками надходження та використання криптовалюти в результаті господарських операцій, а також за видами криптовалют. У подальшому під час дослідження обліку криптовалют слід звернути увагу на методи їх оцінки.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Bitcoin developer chats about regulation, open source, and the elusive Satoshi Nakamoto, PCWorld, 26-05-2013 : сайт. URL: <https://www.pcworld.com/article/2039184> (дата звернення: 05.11.2020).

2. Загрядська М. Криптовалюти в Україні : сайт. URL: <http://jur-gazeta.com/publications/practice/podatкова-praktika/kriptovalyuti-v-ukrayini.html> (дата звернення: 07.11.2020).

3. Ярова К. Криптовалюта: визначення правового статусу в Україні : сайт. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2017_10_253 (дата звернення: 08.11.2020).

4. Волосович С. Державне регулювання ринку криптовалют: зарубіжний досвід : сайт. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/uazt_2018_1_10 (дата звернення: 08.11.2020).

5. Шевченко Л. Методика обліку криптовалют в умовах нестабільності діючого законодавства : сайт. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2020/158.pdf (дата звернення: 08.11.2020).

6. Загнітко О. Біткоїн: налаштувати не можна забороняти. Kyiv School of Economics : сайт. URL: http://www.kse.org.ua/en/about/kse-news/?news_id=2096 (дата звернення: 10.11.2020).

7. Безверхий К., Кувшинова А. Криптовалюта: гроші чи мильна бульбашка? *Бухгалтерський облік і аудит*. 2018. № 1. С. 29–38.

8. Стовпова А.С. Криптоактиви як об'єкт бухгалтерського обліку : сайт. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/8_2018/18.pdf (дата звернення: 10.11.2020).

9. Костюченко В.М., Малиновська А.М., Мамонова А.В. Бухгалтерський облік криптовалют : сайт. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2019/33_2019_ukr/52.pdf (дата звернення: 10.11.2020).

10. Tarasova, T., Usatenko, O., Makurin, A., Ivanenko, V. & Cherchata, A. (2020) Accounting and features of mathematical modeling of the system to forecast cryptocurrency exchange rate. *Accounting*, 6(3). DOI: 10.5267/j.ac.2020.1.003

REFERENCES:

1. Bitcoin developer chats about regulation, open source, and the elusive Satoshi Nakamoto, PCWorld, 26-05-2013. Available at: <https://www.pcworld.com/article/2039184> (accessed 05 November 2020).

2. Zagryadska, M. Cryptocurrencies in Ukraine [Kryptovalyuty v Ukraini]. Available at: <http://yur-gazeta.com/publications/practice/podatкова-praktika/kriptovalyuti-v-ukrayini.html> (accessed 07 November 2020).

3. Yarov, K. Cryptocurrency: Determining Legal Status in Ukraine [Kriptovalyuta: vyznachennya pravovoho statusu v Ukraini]. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2017_10_253 (accessed 08 November 2020).

4. Volosovich, S. State Regulation of the Cryptocurrency Market: Foreign Experience [Derzhavne rehu-lyuvannya rynku kriptovalyut: zarubizhnyy dosvid]. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/uazt_2018_1_10 (accessed 08 November 2020).

5. Shevchenko, L. Methods of accounting for cryptocurrencies in the conditions of instability of current legislation [Metodyka obliku kriptovalyut v umovakh nestabil'nosti diyuchoho zakonodavstva]. Available at: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2020/158.pdf (accessed 08 November 2020).

6. Zagnitko, O. Bitcoin: Customization cannot be prohibited [Bitkoin: nalashtuvaty ne mozna zabo-

ronyaty]. Kyiv School of Economics. Available at: <http://www.kse.org.ua/en/about/kse-news/?newsid=2096> (accessed 10 November 2020).

7. Bezverkhyy, K., Kuvshinova, A. (2018) Cryptocurrency: Money or a Bubble? [Kriptovalyuta: hroshi chy myl'na bul'bashka?]. *Accounting and Auditing*, no. 1, p. 29–38.

8. Stovpova, A.S. Crypto-assets as an Object of Accounting [Kriptoaktyvy yak ob'yekt bukhalters'koho obliku]. Available at: http://www.economy.in.ua/pdf/8_2018/18.pdf (accessed 10 November 2020).

9. Kostyuchenko, V.M., Malinovskaya, A.M., Mamonova, A.V. Cryptocurrency Accounting [Bukhhalters'ky oblik kriptovalyut]. Available at: http://www.market-infr.od.ua/journals/2019/33_2019_eng/52.pdf (accessed 10 November 2020).

10. Tarasova, T., Usatenko, O., Makurin, A., Ivanenko, V. & Cherchata, A. (2020) Accounting and features of mathematical modeling of the system to forecast cryptocurrency exchange rate. *Accounting*, 6(3). DOI: 10.5267/j.ac.2020.1.003